

EXPUNERE DE MOTIVE

LEGE

privind completarea art. 378 din Legea nr. 286/2009 privind Codul Penal precum și a art. 530 din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil

Interesului superior al copilului este principiul ce trebuie să stea la baza reglementărilor cu privire la drepturile copilului, atât în dreptul internațional cât și dreptul intern. Astfel, normele de drept urmăresc respectarea tuturor drepturilor copilului și implicit reglementează anumite măsuri speciale de asistență, protecție și ocrotire, în primul rând prin părinți, dar și prin intermediul unor instituții ale statului.

Aceste reglementări trebuie să fie eficiente, să urmărească scopul declarativ al legislației în materie și să asigure copilului mecanismele juridice adecvate protejării interesului său. Considerăm însă, că practica în materia procedurilor de stabilire a pensiei de întreținere datorate copilului se remarcă prin existența unor lacune legislative ce trebuie abordate.

Obligația legală de întreținere are atât o componentă materială, cât și una spirituală. Literatura de specialitate subliniază elocvent faptul că această obligație are un caracter mult mai complex decât simpla obligație a părintelui de a-i asigura copilului cele necesare traiului, aceasta vizând și educația, pregătirea profesională, activități extrașcolare, spirituale, precum și alte necesități social-culturale, ori care țin de sănătatea acestuia.

În acest context, valoarea indemnizației de întreținere trebuie stabilită astfel încât să se garanteze că nivelul de trai al copilului nu va avea de suferit după divorț, și va rămâne, în esență, identic cu cel al părinților.

Realitatea socială ne arată însă că există nenumărate cazuri în care părintele obligat să asigure acest venit pentru copil nu-și declară veniturile, pentru a se sustrage obligației plății pensiei de întreținere, lezând astfel, în mod clar, principiul *ocrotirii interesului superior al copilului*.

Practic, activitatea ilicită a părintelui obligat la întreținere, care nu înțelege să declare toate veniturile realizate devine un scut de protecție în procedura stabilirii obligației de întreținere, putând să se sustragă de la această obligație.

Propunerea legislativă vizează, în esență, reglementarea unor forme suplimentare de protecția celui îndreptățit la întreținere în raport cu cel care are obligația legală de întreținere prin incriminarea faptei subiectului activ calificat de nedeclarare totală sau parțială a veniturilor în procedura stabilirii sau actualizării pe cale judecătorească sau pe cale notarială a pensiei de întreținere și prin răsturnarea sarcinii probei în litigiile privind stabilirea și/sau actualizarea pensiei de întreținere, în sarcina pârâtului, respectiv persoanei care are obligația legală de întreținere.

Propunerea de completare a Codului Penal incriminează fapta celui obligat la plata pensiei de întreținere de a nu-și declara veniturile, total sau parțial, în procesul de stabilire sau actualizare a pensiei de întreținere. Considerăm că starea de pericol pentru valorile sociale protejate (*infracțiune de pericol*

abstract) în modalitatea normativă propusă spre incriminare poate atrage consecințe legale cel puțin la fel de păgubitoare cu variantele normative în vigoare, deoarece prejudiciul neplății cu rea-credință timp de 3 luni este mai redus decât intenția de sustragere de la plata obligației de întreținere, prin crearea unor condiții artificiale în procedura stabilirii cuantumului pensiei de întreținere de natură să diminueze obligația de a plăti față de creditorul obligației de întreținere.

Situația premisă a infracțiunii propuse spre reglementare constituie preexistența unui litigiu civil având ca obiect stabilirea sau actualizarea pensiei de întreținere, context în care subiectul activ pune în pericol valorile sociale referitoare la raporturile ce presupun obligația de întreținere între membrii familiei, prin nedeclararea în tot sau în parte a veniturilor realizate.

Actualmente, legea penală pedepsește reaua credință în neîndeplinirea obligației de întreținere sau în neplata pensiei de întreținere, însă nedeclararea veniturilor pentru a se calcula în mod corect pensia de întreținere nu este pedepsită de lege, deși conține aceeași intenție de evitare a îndeplinirii obligației de întreținere.

Aceste modificări au rolul, pe de o parte, de a preveni astfel de situații, în care părintele sau debitorul care are obligația de întreținere nu-și declară, ori își declară doar parțial veniturile și, pe de altă parte, de a le sancționa, atunci când prevenția penală nu își atinge scopul, pentru ca în final cuantumul pensiei de întreținere să reflecte veniturile reale obținute de părinte iar copilul să beneficieze de resurse financiare suficiente și adecvate nevoilor sale, **atingându-se astfel, principiul ocrotirii interesului superior al copilului.**

Forma actuală a alin. (1) al articolului 378 din Codul Penal:

„Abandonul de familie

(1) Săvârșirea de către persoana care are obligația legală de întreținere, față de cel îndreptățit la întreținere, a uneia dintre următoarele fapte:

- a) părăsirea, alungarea sau lăsarea fără ajutor, expunându-l la suferințe fizice sau morale;*
- b) neîndeplinirea, cu rea-credință, a obligației de întreținere prevăzute de lege;*
- c) neplata, cu rea-credință, timp de 3 luni, a pensiei de întreținere stabilite pe cale judecătorească sau notarială,*

se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

Forma propusă spre reglementare:

„Abandonul de familie

(1) Săvârșirea de către persoana care are obligația legală de întreținere, față de cel îndreptățit la întreținere, a uneia dintre următoarele fapte:

- a) părăsirea, alungarea sau lăsarea fără ajutor, expunându-l la suferințe fizice sau morale;*
- b) neîndeplinirea, cu rea-credință, a obligației de întreținere prevăzute de lege;*
- c) neplata, cu rea-credință, timp de 3 luni, a pensiei de întreținere stabilite pe cale judecătorească sau notarială,*

d) nedeclararea cu rea credință, totală sau parțială, a veniturilor, în procedura stabilirii sau actualizării pe cale judecătorească sau pe cale notarială a pensiei de întreținere.

se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.”

De asemenea, în acord cu motivele mai sus prezentate, apreciem că se impune schimbarea modului de administrare a probelor în procesele de stabilire pe cale judecătorească a pensiei de întreținere.

Conform art. 249 din Codul de Procedură Civilă **„Cel care face o susținere în cursul procesului trebuie să o dovedească, în afară de cazurile anume prevăzute de lege.”** Această regulă în materie de probațiune cunoaște totuși excepții, dacă sunt expres prevăzute de lege. Cu titlu exemplificativ arătăm că sarcina probei este inversată în conflictele de muncă unde potrivit art. 272 din Codul Muncii **„Sarcina probei în conflictele de muncă revine angajatorului, acesta fiind obligat să depună dovezile în apărarea sa până la prima zi de înfățișare.”**

Considerăm că natura litigiilor privind stabilirea pensiei de întreținere justifică reglementarea unei noi excepții de la regula stabilită de art. 249 Cod procedură civilă. În prezent, regula este că probele pentru stabilirea pensiei de întreținere trebuie propuse de reclamant. Or, această opțiune a legiuitorului transformă această sarcină în una extrem de împovărătoare și poate chiar iluzorie.

Reclamantul nu are mecanismele juridice adecvate pentru a putea proba un fapt juridic asupra căruia nu are niciun control, fiind un veritabil terț. Mai mult, în condițiile în care pârâtul obține venituri nefiscalizate sau nedeclarate, reclamantul este în imposibilitate absolută să prezinte probe admisibile care să dovedească nivelul real al veniturilor pârâtului, în funcție de care se impune calcularea pensiei de întreținere.

Propunerea legislativă urmărește inversarea sarcinii probei și crearea unei presiuni suplimentare de conformare prin mecanismul de angajare a răspunderii penale în condițiile art. 378 Cod penal.

Forma actuală a prevederilor art. 530 din Codul Civil:

„Art. 530 Modalitățile de executare

(1) Obligația de întreținere se execută în natură, prin asigurarea celor necesare traiului și, după caz, a cheltuielilor pentru educare, învățatură și pregătire profesională.

(2) Dacă obligația de întreținere nu se execută de bunăvoie, în natură, instanța de tutelă dispune executarea ei prin plata unei pensii de întreținere, stabilită în bani.

(3) Pensia de întreținere se poate stabili sub forma unei sume fixe sau într-o cotă procentuală din venitul net lunar al celui care datorează întreținere. Dispozițiile art. 529 alin. (2) și (3) rămân aplicabile.”

Forma propusă spre reglementare în urma completării articolului 530 din Codul Civil va fi următoarea:

„Art. 530 Modalitățile de executare

(1) Obligația de întreținere se execută în natură, prin asigurarea celor necesare traiului și, după caz, a cheltuielilor pentru educare, învățatură și pregătire profesională.

(2) Dacă obligația de întreținere nu se execută de bunăvoie, în natură, instanța de tutelă dispune executarea ei prin plata unei pensii de întreținere, stabilită în bani.

(3) Pensia de întreținere se poate stabili sub forma unei sume fixe sau într-o cotă procentuală din venitul net lunar al celui care datorează întreținere. Dispozițiile art. 529 alin. (2) și (3) rămân aplicabile.

(4) Sarcina probei în litigiile privind stabilirea sau actualizarea pensiei de întreținere revine pârâtului, acesta fiind obligat să depună dovezile privind veniturile sale până la primul termen de judecată la care părțile au fost legal citate.”

Pentru toate motivele arătate mai sus, apreciem că se impune completarea reglementării în materie civilă și penală, care să sancționeze conduita părintelui/debitorului obligației de întreținere care prin omisiune nu declară, în tot sau în parte, veniturile în vederea stabilirii pensiei de întreținere, atentând, astfel, la siguranța și bunăstarea creditorului obligației de întreținere.

În egală măsură, reglementarea facilitează dovedirea veniturilor în scopul stabilirii corecte și exacte a pensiei de întreținere, prin stabilirea în sarcina pârâtului a obligației de a depune dovezile veniturilor sale, acesta fiind, de cele mai multe ori, singurul în măsură să cunoască și să declare astfel de venituri.

Inițiator

Virgil-Marius BOB

Senator USR

